

MUZEJSKI ČASOPIS

Številka 3, Leto 22

GORNJESAVSKI MUZEJ JESENICE IN
MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE

September 2013

JESENIŠKI ZBORNIK št. 11 (2013)

V muzeju smo z dvoletnim projektom pričeli preteklo leto. Začeli smo pripravljati gradivo, povabili smo avtorje in druge sodelavce. Zbornik izhaja praviloma vsaka štiri leta in od prve številke (1964), ki jo je izdala Občina v sodelovanju s Tehniškim muzejem Železarne Jesenice, mineva že pol stoletja. Ker zbornik izdajamo v letu, ko se tudi na Jesenicah odvija evropsko prvenstvo v košarki, imata prispevka o zgodovini košarke in o pomenu prvenstva za občino Jesenice prav posebno mesto. Uredniški odbor, sestavljen tudi iz članov Muzejskega društva Jesenice, je k sodelovanju povabil raziskovalce in poznavalce različnih strokovnih področij, ki so v zadnjih letih odkrivali ali raziskovali nove teme, vezane na Jesenice oziroma Gornjesavsko dolino. Vabilu se je odzvalo **23 avtorjev**, ki so se odpovedali avtorskim honorarjem. Pripravili so **26 prispevkov** s področij arheologija, zgodovina, narava, etnologija, umetnostna zgodovina, literatura, dialektologija kulturne znamenitosti, zgodbe, ki jih piše življenje železarjev in drugi spomini iz kulturnega in družabnega življenja ter športa in EuroBasket 2013. Zbornik smo izdali v nakladi 1000 izvodov na **408 straneh**. Predstavitve zbornika bo na muzejskem večeru Muzejskega društva Jesenice.

Irena Lačen Benedičič,
Gornjesavski muzej Jesenice

PREDELOVALNI OBRATI

Ob šestdeseti obletnici izgradnje Hladne valjarne in žičarne v Hrenovici bomo v Gornjesavskem muzeju Jesenice 28. novembra 2013 v Kosovi graščini pripravili razstavo in razstavni katalog o predelovalnih obratih.

Ko so leta 1890 zgradili jeseniško železarno, so se predelovalni obrati nahajali ob Siemens-Martinovi jeklarni in so obsegali le žičarni, hladno valjarno in žebljarno. Kasneje so jim priključili še cevarno, jeklovlek in elektrodni oddelek. Zaradi naraščajoče proizvodnje je prostor postajal pretesen in obratovodja inž. Miroslav Nikolič je videl rešitev v preselitvi v Hrenovico. Načrt je naredil med drugo svetovno vojno, in sicer v taborišču Oflag XIII.B pri Nürnbergu. Njegove ideje so izpeljali leta 1953, ko so odprli novo Hladno valjarno in žičarno.

Proizvodnji program predelovalnih obratov je zajemal elektrode, vodovodne cevi, žičnike, bodečo žico, žico za armature, električno napeljavo, vinograde in ograje, dinamo pločevino, hladno valjane trakove za posodo, kolesa in galanterijo.

Predstavili bomo način dela in zgodbe zaposlenih, od vzdrževalca strojev, varilca, pokarice žebelj, brusilca, raziskovalca, obratovodje, do direktorja Železarne Jesenice. V mesecu decembru in januarju bomo organizirali torkova srečanja železarjev, na katerih bomo predstavili vsak obrat posebej in se pogovorili z nekdanjimi zaposlenimi.

dr. Marko Mugerli,
Gornjesavski muzej Jesenice

Cena: 15,00€

IZ VSEBINE

Stran 1

- Jeseniški zbornik št. 11
- Predelovalni obrati

Stran 2

- Jesenska etnološka bera
- Koledar Romantične razglednice 2013/2014

Stran 3

- Jesen v galeriji Kosova graščina
- Program v Kosovi graščini 2013
- Občni zbor Muzejskega društva Jesenice

Stran 4

- Program muzejskih večerov MDJ
- Pompeji, okno v življenje izpred 2000 let
- NP Paklenica, Stari grad, Hrvaška
- Koledar prireditvev GMJ

Jesenska etnološka bera

Ker se nam poletje odmika, vam za jesen in zimo ponujamo na ogled ali v aktivno udeležbo naslednje etnološke vsebine: Lastna **razstava romantičnih razglednic** 20. stoletja Prejmi pristrčen pozdrav! bo na ogled v Liznjekovi hiši v Kranjski Gori vse do konca oktobra. Ob njej smo izdali 16-mesečni **koledar**, ki je naprodaj v vseh muzejskih lokacijah, tudi jeseniških. S posojenimi razglednicami so sodelovali tako posamezniki (Leopold Kolman, Dušan Prešern, Vesna Dimitrijevič, Darinka Tarman in Elza Šprager) kot tudi Zgodovinski arhiv Ljubljana in Slovenski etnografski muzej. S slednjim, ki letos praznuje svojo 90-letnico, za 8. november pripravljamo v Liznjekovi hiši še občasno **razstavo Spet doma**. Do februarja v naslednjem letu bo tako lahko videti nekaj od kranjskogorske etnološke dediščine, ki jo hrani nacionalni muzej. V Kajžnkovi hiši, kjer se letos v okviru mednarodnega projekta Kulturna dediščina v zbirkah med Alpami in Krasom - **Zborzbird** popisuje zbirka Muzeja Rateče in Jervahova mizarska zbirka, pa si poleg poletni dopolnjene stalne etnološke zbirke do konca septembra lahko ogledate še razstavo Gorenjskega muzeja **Etnologija je življenje**, ki predstavlja muzejsko delo (tudi v naših krajih) etnologinje Anke Novak. Potujoča medinstitucionalna razstava **Zakladi Gorenjske**, na kateri sodelujemo z eksponati muzejskih zbirk obeh občin, pa se je pravkar ustavila v Trziču in je na ogled v Galeriji Atrij.

Na Jesenicah je v polnem teku projekt Ljudske univerze **Kako so na Koroški Beli včasih živeli?** Z etnologinjo Natašo Kokošinek iz Občinske knjižnice poleg sestajanja z domačini v okviru študijskega krožka tudi na terenu zbirava spomine in življenjske zgodbe posameznikov, ki bodo v drugi polovici decembra že objavljeni v knjigi in predstavljeni na Koroški Beli. Še vedno je čas da se nam dragi bralci pridružite s svojo zgodbo ali z zapisanim spominom iz preteklosti našega najstarejšega naselja. Zbiranje spominov je tudi rdeča nit prireditev **Tovarne propadajo, prijetni spomini ostajajo**, ki jih bomo pripravili s knjižnicami Gorenjske ob *Dnevi evropske kulturne dediščine*. Na Jesenicah bomo zbiranju spominov, fotografij in drugega gradiva, ki naj se navezuje predvsem na nekdanjo železarno in njene predelovalne obrate, zbirali 26. in 27. septembra od 14 do 19. ure. Prvega dne se bo dogajanje odvijalo v Občinski knjižnici Jesenice in se sklenilo s prikazom filma Industrializacija Kranja in arhivskih filmskih posnetkov železarne ter s predstavitev domoznanskega portala Kamra. Naslednjega dne pa bomo z zbiranjem omenjenega spominskega gradiva nadaljevali v Kolpernu na Stari Savi in ga zaključili z muzejskim večerom, na katerem bomo predstavili zadnji Jeseniški zbornik ter izpostavili članek, ki se navezuje na našo železarno, končali pa s kulturnim programom v organizaciji OI JSKD. Tudi na zadnja dogodka vlužno vabimo tako domačine kot vse železarje.

Zdenka Torkar Tahir,
Gornjesavski muzej Jesenice

33 najlepših razglednic iz začetka 20. stoletja za 16 mesecev.

Cena: 6 EUR

Gornjesavski muzej Jesenice
www.gornjesavskimuzej.si
tajnistvo@gornjesavskimuzej.si
tel.: 04 583 35 00

fant iz Sv. Petra Pepo 1920, hrani GMJ
Detalji nemške razglednice v Krnico 14. 5. 1922, last E.
Oktobar: Razglednica Podlipnik v Podkoren o Detalji razglednice. Ki je okoli leta 1910, last E.
November: Razglednica Podkoren 13. 6. 1918, Detalji nemške razglednice okoli leta 1930, last D.
December: Razglednica leta 1930, last D. Br...

Romantične razglednice 2013 2014

1. avg.	17. avg.
2. avg.	18. avg.
3. avg.	19. avg.
4. avg.	20. avg.
5. avg.	21. avg.
6. avg.	22. avg.
7. avg.	23. avg.
8. avg.	24. avg.
9. avg.	25. avg.
10. avg.	26. avg.
11. avg.	27. avg.
12. avg.	28. avg.
13. avg.	29. avg.
14. avg.	30. avg.
15. avg.	31. avg.
16. avg.	31. avg.

TORKOVA KINOTEKA BO TUDI V LETU 2014 DEL POLETJA NA STARI SAVI

Vse poletne torke v juliju in avgustu smo tudi letos namenili brezplačnim filmskim projekcijam. Z veseljem lahko povemo, da si je 8 filmov po izboru obiskovalcev lanskim kinotek, ogledalo 500 obiskovalcev, kar je podvojen lanski obisk. V avgustovskih kinotekah smo obiskovalcem razdelili ankete, saj bomo filmske projekcije v sodelovanju z različnimi produkcijskimi hišami pripravili tudi v letu 2014. Da bo program pester, zanimiv in prepričljiv, bomo vaših predlogov nadvse veseli. Anketo lahko dobite v recepciji Ruardove graščine oziroma jo izpolnite na naši spletni strani www.gornjesavskimuzej.si.

Nina Hribar,
Gornjesavski muzej Jesenice

Jesen v galeriji Kosova graščina

Gornjesavski muzej Jesenice je za galerijo Kosova graščina v drugi polovici leta 2013 pripravil pester razstavni program. Tako načrtujemo odprtje državne fotografske razstave *Slovenske fotografije* (12.9. - 18. 10. 2013), ki je nastala v sodelovanju s Fotografskim društvom Jesenice. Žirantje so se srečali s privlačnimi motivi in idejnimi osnovami, ki so jih avtorice izbrale za nosilne zgodbe svojih fotografij mnogih žanrov: pokrajinske fotografije, portreti, mestna krajina in poulična fotografija. Kulturni program odprtja bo s svojim glasom popestril tudi mednarodno priznani tenorist, operni in koncertni pevec Janez Lotrič.

Železni repertoar Kosove graščine pa so tudi likovne razstave, ki sledijo bogati likovni tradiciji Gornjesavske doline. Za oktober (24.10. – 29.11. 2013) smo povabili mlado diplomantko Akademije za likovno umetnost v Ljubljani Katjo Zadavec, ki se nam bo predstavila s svojo vizijo krajine, večkrat zreducirane na like dreves in svetlobne efekte. Za avtorico je značilna prisotnost ekspresivnega in pripovednega, jasne slikarkine geste in subjektivni akcenti barve, ki se združujejo v celoto nove podobe.

Razstavna dejavnost, predstavljena v Galeriji Kosova graščina, je komunikacija med preteklostjo, sedanostjo in prihodnostjo nas vseh, zato vas vabimo, da postanete z obiskom naših prireditev tudi sami del kulturno ozaveščene družbe.

PROGRAM V KOSOVI GRAŠČINI 2013 (SEPTEMBER, OKTOBER, NOVEMBER, DECEMBER 2013)

DATUM	URA ODPRTJA	NASLOV RAZSTAVE	AVTOR
12.9. 2013 - 18. 10. 2013	ODPRTJE OB 18. URI	Slovenske fotografije, fotografska razstava	Fotografsko društvo Jesenice, Gornjesavski muzej Jesenice
24. 10. 2013 – 29. 11. 2013	ODPRTJE OB 18. URI	Akad. slik. Katja Zadavec, likovna razstava	Gornjesavski muzej Jesenice
5. 12. 2013 – 24. 1. 2014	ODPRTJE OB 18. URI	Predelovalni obrati, muzejska razstava	Gornjesavski muzej Jesenice

Kosova graščina (Cesta maršala Tita 64, 4270 Jesenice). Odprto: torek-petek **10:00-12:00, 16:00-18:00**, ponedeljki, sobote, nedelje, prazniki **zaprto**. Izven urnika odprto za najavljene skupine. Gornjesavski muzej, Cesta Franceta Prešerna 45, 4270 Jesenice, tel: +386 4 583 35 00. www.gornjesavskimuzej.si.

Aljaž Pogačnik, Gornjesavski muzej Jesenice

Občni zbor Muzejskega društva Jesenice

Občni zbor je bil 15. marca 2013 ob 17. uri v prostorih restavracije EJGA na Jesenicah. Udeležilo se ga je 27 članov. Delovni predsednik je bil Danijel Klemenc.

Še za 4 leta smo potrdili našega dolgoletnega predsednika Dušana Prešerna, ki je podal poročilo o realizaciji programa društva. Izvolili smo tudi dva podpredsednika mag. Vitomirja Pretnarja in mag. Aleša Lagoja. Oblikovali smo upravni odbor, ki se sestaja po potrebi, sicer pa vsaj dvakrat letno, da pregleda realizacijo programa in pripravi program za naslednjega pol leta. Pohvalili smo blagajničarko Jožico Knavs, ki bedi nad finančnim poslovanjem društva.

Pohvalili smo tudi sodelavki Muzejskega časopisa na TICu Lejlo Konič in Tino Jakopič, ki sta v zadnjih letih s svojim računalniškim znanjem pomagali pri oblikovanju časopisa, za kar se jima zahvaljujemo. Glede na neki daljni dogovor bi tudi v bodoče želeli, da bi nam bilo omogočeno oblikovanje časopisa na TICu, za razmnoževanje in razpošiljanje pa poskrbijo v Gornjesavskem muzeju.

Na občnem zboru smo tudi izvedeli, da je naš član Janez Tarman na svojem zemljišču našel rudnik svinca, ki je bil zasut leta 1972. Dobro so še ohranjena vrata s ključavnico in zid. O tem je seznanil tudi Gornjesavski muzej Jesenice, občino Jesenice in RAGOR. V septembru je pripravljen za MDJ organizirati ogled.

Veseli smo, kadar se nam pridružijo novi člani. Med svoje člane vabimo vse, ki jih zanima predvsem naša lokalna zgodovina in narodopisje, in tiste, ki bi šli z nami na vedno dobro pripravljene izlete, pravzaprav strokovne ekskurzije v različne zanimive koticke naše dežele.

Majda Malenšek

PROGRAM MUZEJSKIH VEČEROV

19. september: Jeseniški zbornik

17. oktober: Pavel Smolej – Nacionalni park Paklenica

21. november: dr. Verena Vidrih Perko – Pompeji

19. december: dr. Marko Mugerli – Predelovalni obrati

Vsi muzejski večeri bodo v Kosovi graščini (2. nadstropje), Titova 64 na Jesenicah, vsak tretji četrtek v mesecu ob 18. uri.

Vabljeni tudi nečlani MDJ.

KDAJ?	KAJ?	KJE?
12. 9. - 3. 11. ODPRTJE OB 18. URI	Cene Griljc , likovna razstava	Slovenski planinski muzej, Mojstrana
27. 9. OD 14. DO 19 URE OB 19. URI	Tovarne propadajo – prijetni spomini ostajajo , spominski dan posvečen zbiranju, zapisovanju, fotografiranju in dokumentiranju spominov na tovarne, ki jih bodo obiskovalci prinesli s seboj. Spominski dan bomo zaključili z muzejskim večerom in nastopom Pihalnega orkestra Jesenice – Kranjska Gora, v organizaciji OI JSKD Jesenice.	Kolpern na Stari Savi, Jesenice
10. 10. OD 17. URE DALJE	Ta prav' živ žav , prireditev Zavoda za šport Jesenice – Mladinskega Centra Jesenice in Gornjesavskega muzeja Jesenice ob tednu otroka	Kolpern na Stari Savi, Jesenice
8. 11. – 28. 2. ODPRTJE OB 18. URI	Kranjska Gora v zbirkah Slovenskega etnografskega muzeja , v sodelovanju s Slovenskim etnografskim muzejem	Liznjekova domačija, Kranjska Gora
26. 11. OB 17. URI	Izdelajmo adventni venček , delavnica za vse generacije Prijave zbiramo na info@gornjesavskimuzej.si .	Kolpern na Stari Savi, Jesenice
2. 12.	Miklavževanje	Kajžnkova hiša, Rateče
4. 12. OB 17. URI	Javno vodstvo po muzejski razstavi Predelovalni obrati , z avtorjem razstave dr. Markom Mugerlijem	Kosova graščina, Jesenice
6. 12. OB 19. URI	22. letna fotografska razstava članov Foto kluba TNP	Slovenski planinski muzej, Mojstrana
13. 12. – 25. 2.	Gregor Klančnik – 100 let rojstva , muzejska razstava	Slovenski planinski muzej, Mojstrana
19. 12.	Peka kruha v krušni peči , delavnica	Liznjekova domačija, Kranjska Gora

Pompeji, okno v življenje

izpred 2000 let, 21. november

24 avgusta leta 79 se je z mogočno eksplozijo odprla gora Vezuv in pod debelimi plastmi lave in vulkanskega pepela pokopala cvetoče trgovsko in obrtniško pristaniško mesto Pompeji. Zasulo je tudi bližnji Herkulanej in Stabije z mnogimi okoliškimi kmetijami in dvorci.

Sredi 18 stoletja so pri kopanju jarkov za vodovod naleteli na zidove pompejskih hiš, na katerih so bile ohranjene živopisane freske. V vežah so ležali zogleneli ostanki lesenih skrinj, v njih je bilo bronasto in srebrno posodje. Mozaiki, kipi na trgih in v vrtovih, na skritih krajih pa ostanki nesrečnikov, ki jih je na begu iz mesta zatekla vulkanska ujma in jih v hipu ugonobila.

Pompeji so od 19. stoletja dalje cilj slehernega izobraženca. Postali so navdih pesnikov, slikarjev in romanopiscev. Navdihnili so mnoge filme. Dali pa so tudi neizčrpne vire za poznavanje antike. Brez arheološkega gradiva iz Pompejev si ne moremo predstavljati poznavanja vsakdanjega življenja rimskodobnega človeka, ne trgovine, ne obrti in mnogih drugih skrivnosti, ki so se ohranile zgolj zato, ker jih je narava uničila v enem samem, mogočnem udarcu.

Celo vulkanologi črpajo svoje sodobno znanje iz strahotnega uničenja, ki ga je ne le Pompejem in Italiji, ampak celotnemu rimskemu imperiju zadal izbruh Vezuva.

Predavanje bo potekalo ob predvajanju bogatega fotografskega gradiva iz arheološkega parka Pompeji in Arheološkega muzeja v Neaplju.

doc. ddr. Verena Perko

NP Paklenica, Stari grad, Hrvaška, 17. oktober

Kratke izhodiščne točke predavanja:

- seznanitev z enim izmed 8 NP Hrvaške,
- zgodovinski razvoj parka oziroma področja Velebita, kjer se park nahaja,
- prebivalstvo v parku v preteklosti in sedanjosti,
- živalstvo in rastlinstvo,
- kraški pojavi,
- razvoj alpinizma,
- organizacija in izkoriščanje parka v turistične namene.

Predavanje bo podprto s številnimi barvnimi posnetki avtorja.

GORNJESAVSKI MUZEJ JESENICE

Pavel Smolej

Ustanovitelj: MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE

Izdajata: MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE in GORNJESAVSKI MUZEJ JESENICE

Urednica: Majda Malenšek

Postavitev in oblikovanje: Aleksandra Ažman, Nina Hribar, Gornjesavski muzej Jesenice

Naklada: 300 izvodov

Tisk: Muzejsko društvo Jesenice